

Франція в період Консульства та Імперії.

Підготувала
учитель історії
Галенко Л. М.

Консульство

(1799р. - 1804

р.)
Після перевороту 9 листопада 1799 р. у Франції була встановлена військова диктатура.

Вся влада у Франції фактично опинилася в руках однієї людини — першого консула Наполеона Бонапарта.

Внутрішня політика

Фінанси: контроль за використанням фінансів, випуск паперових грошей, створення Французького банку

Промисловість: промислова революція, заборона страйків, державні замовлення, скорочення прямих податків, заборона зменшення заробітної плати.

Політика національного примирення : повернення емігрантів та амністія.

Встановлення повного контролю над церквою.

1802 р. – Наполеон - довічний перший консул.

Конституція 13 грудня 1799 р.

- Не містила положень «Декларації прав людини і громадянина»
- Гарантувала буржуазії і селянству власність отриману в роки революції
- За формою правління Франція залишалася республікою

Установлення Першої імперії

Здобуті перемоги Наполеон використовував для зміцнення своєї влади у Франції. У серпні 1802 р. на хвилі піднесення, що охопило країну після розгрому другої антифранцузької коаліції, було проведено плебісцит (всенародне голосування), за результатами якого Наполеон отримав посаду першого консула довічно.

У лютому-березні 1804 р. було викрито велику змову прибічників відновлення монархії Бурбонів у Франції. У країні розгорнули кампанію за проголошення Наполеона імператором, оскільки вважали, що лише він зможе зберегти республіку.

18 травня 1804 р. Бонапарта було проголошено імператором французів Наполеоном I, а в грудні того ж року відбулася його урочиста коронація. Внутрішня політика Першої імперії, як її називають дослідники, продовжувала ту, яка здійснювалася в період Консульства.

У серпні 1804 р. було прийнято «Цивільний кодекс», який часто називають «Кодексом Наполеона». Це був перший єдиний для всієї країни збір законів. У ньому закріплювалися принципи рівності всіх громадян у правах, недоторканності приватної власності, свободи приватного підприємництва, норми сімейного права тощо.

- Рівність громадян перед законом;
- Права й свободи;
- Захист приватної власності;
- Принципи сімейного права

1807 р. «Комерційний кодекс»

- рівність людей перед карним законом,
- система покарань,
- критерії злочинів.

1811 р. «Кримінальний кодекс»

- організація торгівлі,
- діяльність комерсантів,
- порядок банкрутства.

Норми кодексів 1804—1811 рр. були поширені на французькі колонії, союзні з наполеонівською Францією, та підкорені нею країни. Саме завдяки цьому війни, які проводив Наполеон у Європі, стали чинником, що сприяв руйнації «старих порядків».

Криза і падіння Першої імперії

Політика Наполеона в перші роки його правління мала підтримку більшості французів. Пожвавлення в економіці сприяло зростанню заробітної плати більшості працюючого населення. Французька армія, на відміну від армій інших країн Європи, мала високий бойовий дух. Вона захищала країну, де був знищений «старий порядок» і визнані права людини й громадянина. Проте поступово французи втомилися від тривалих війн. Нові мобілізації чоловіків віком від 18 до 25 років усе частіше викликали невдоволення. Стан промисловості, фінансів і торгівлі Франції погіршився в результаті обмежень, накладених Континентальною блокадою. У 1810 р. країну охопила економічна криза.

Поступово ускладнювалися відносини імперії із завойованими територіями. У країнах, що увійшли до складу Імперії Наполеона або залежних від неї, відбувалися важливі зміни: скасовувалися феодальні повинності й станові привілеї, затверджувалася рівність громадян, запроваджувався «Кодекс Наполеона», церковні землі передавалися у власність держави тощо. Одночасно із цим захоплення нових територій французами часто супроводжувалося пограбуваннями та реквізиціями, оскільки постачання їхньої армії здійснювалося за принципом «війна годує війну» — за рахунок підкорених земель. Важким тягарем ставали контрибуції та необхідність постачати десятки тисяч солдатів до наполеонівської армії. Це спричиняло зростання патріотичних почуттів і виникнення національно-визвольних рухів, спрямованих проти наполеонівського панування.

Робота зі словником:

Національно-визвольний рух — боротьба поневолених народів проти чужоземного панування, за ліквідацію національного й колоніального гноблення, завоювання національної незалежності.

Контрибуція — грошова сума, яку накладає держава-переможець на переможену державу або на населення захопленої території.

НАПОЛЕОНІВСЬКІ ВІЙНИ

- ✘ Наполеонівські війни – війни, що вела Франція з 1799 по 1815 роки.

Антифранцузькі коаліції 1798 – 1814рр

Коаліція	Період існування	Держави - учасниці
Друга	1798 - 1801	Австрія, Пруссія, Англія, Голандія, Іспанія, Португалія, Неаполітанське королівство, Сардинія, Папська держава
третя	1805	Англія, Австрія, Росія, Туреччина, Неаполітанське королівство, Португалія
Четверта	1806 - 1807	Англія, Пруссія, Росія, Саксонія
П'ята	1809	Англія, Австрія
Шоста	1813 - 1814	Англія, Австрія, Росія, Пруссія, Швеція, Іспанія, Португалія, Голандія

1799 – 1804 – Період консульства у Франції
 1804, травень – Проголошення Наполеона імператором французів

Наполеон, імовірно, не помічав змін у своїх володіннях і вважав, що для створення всесвітньої монархії йому необхідно завоювати Росію. Проте похід до Росії в 1812 р. завершився для нього повним провалом.

Повернувшись до Парижа, імператор став збирати нову армію. Тим часом навесні 1813 р. його противники утворили шосту антифранцузьку коаліцію (1813—1814 рр.). Восени того ж року вона зібрала мільйонне військо, якому Наполеон зміг протиставити лише 500-тисячну армію, більшість якої становили щойно мобілізовані юнаки. 16—19 жовтня 1813 р. під Лейпцигом відбулася «битва народів», як її назвали сучасники. Наполеон зазнав поразки та відступив на територію Франції.

Він відхилив пропозицію учасників коаліції укласти мир і відмовитися від завоювань Франції після 1792 р., оскільки був переконаний, що перемаже противника.

31 березня 1814 р. війська союзників без бою зайняли Париж. 6 квітня 1814 р. Наполеон зрікся престолу. Його було заслано на невеликий острів Ельба поблизу берегів Італії.

Переможці разом зі старою аристократією здійснили в країні політичну реставрацію монархії Бурбонів. Королем Франції було проголошено Людовіка XVIII (1814—1824 рр.), 59-річного брата Людовіка XVI, страченого в роки революції. Державним прапором замість синьо-біло-червоного триколора, що виник під час Великої французької революції, знову став білий прапор із ліліями Бурбонів. Союзники підтримували відновлення в країні дореволюційних порядків, але зобов'язали Людовіка XVIII дати народу конституцію. Усі посади в державі отримали прихильники Бурбонів. З армії було звільнено 20 тис. офіцерів, які служили за Наполеона.

Початок роботи Віденського конгресу. “Сто днів” Наполеона.

Після першого зречення Наполеона I у Відні зібралися представники держав Європи, щоб визначити нове становище Франції та досягти згоди про територіальні зміни. Головну роль у прийнятті рішень відігравали Велика Британія, Австрія, Росія та Пруссія. Під час облаштування післявоєнної Європи вони дотримувалися таких принципів:

- створення навколо Франції бар'єру, який у разі ускладнень дозволив би її ізолювати;
- надання країнам — учасницям антифранцузьких коаліцій компенсацій за участь у боротьбі з Наполеоном;
- відновлення кордонів і форм політичного устрою держав такими, якими вони були в 1792 р.;
- створення у Європі системи політичної рівноваги: сила однієї держави урівноважується іншими, що не дозволяє їй установити своє панування.

У цей час Наполеон уважно спостерігав за подіями у Франції. Переконавшись, що французи не підтримують Бурбонів, імператор (цей титул за ним зберігався) вирішив спробувати повернути владу. 1 березня 1815 р. Наполеон із 1600 солдатами висадився на узбережжі Жуанвільської затоки й рушив на Париж, закликаючи приєднуватися всіх, хто його підтримує. 21 березня 1815 р. парижани внесли імператора на руках до палацу Тюїльрі. Людовік XVIII утік. Так розпочалися «сто днів» — період повернення до влади Наполеона (20 березня — 22 червня 1815 р.).

Перед небезпекою відновлення Імперії Наполеона його противники у Відні забули про розбіжності в поглядах і знову об'єдналися. Для боротьби з імператором вони створили сьому антифранцузьку коаліцію (1815 р.). У той час коли Наполеон зібрав 120-тисячну армію, його противники мали у своєму розпорядженні 850 тис. солдатів.

18 червня 1815 р. поблизу селища Ватерлоо в Бельгії англійська армія, очолювана Артуром Веллінгтоном (1769—1852), і пруська під командуванням Гебхарда Блюхера (1742—1819) завдали поразки армії Наполеона. 22 червня 1815 р. імператор удруге зрікся престолу. Він здався в полон англійцям і був засланий на невеликий острів Святої Єлени в Атлантичному океані. Перебуваючи там під постійною охороною 3 тис. солдатів, 5 травня 1821 р. Наполеон помер за нез'ясованих обставин.

Підсумки Віденського конгресу 9 червня 1815 р.

Віденський конгрес
1815 року.
Французька
карикатура 19 ст.

- Франція поверталася до кордонів 1792 р. без втрати власних територій і сплачувала переможцям 700 млн франків контрибуції.**
- У Франції, Іспанії та Неаполітанському королівстві відновлювалася влада Бурбонів.**
- Велика Британія закріпила за собою частину колишніх французьких і голландських колоній — острови Мальту й Цейлон, Капську колонію на півдні Африки, отримала право контролю над Іонічними островами в Середземному морі.**
- За наполяганням Великої Британії союзникам було передано весь французький військовий флот.**
- Росія отримала колишнє Варшавське герцогство та зберегла приєднані раніше Фінляндію та Бессарабію. Вона повертала Австрії Тернопільщину, подаровану їй Наполеоном у 1809 р., а від австрійського імператора отримувала інші українські землі — Холмщину і Підляшшя.**

-- Зберігалася політична роздробленість Італії. Австрія знову встановлювала свою владу над Ломбардією та отримувала Венецію. Зміцнювалося Сардинське королівство, до якого були включені Савойя, Ніцца та територія Генуезької республіки. Відновлювалися Папська держава й Неаполітанське королівство.

-- Замість 350 німецьких світських і духовних державних утворень, які входили до колишньої Священної Римської імперії до наполеонівських війн, сформували 39, які разом склали Німецький союз, очолюваний спільним сеймом.

-- Створювалася Швейцарська конфедерація з 19 кантонів, яка отримала стратегічно важливі альпійські перевали та проголосила вічний нейтралітет.

-- До Голландії приєднувалися Бельгія та Люксембург, до Швеції — Норвегія, до Данії — Шлезвіг і Гольштейн. Пруссія отримала Північну Саксонію, лівий берег Рейну, більшу частину Вестфалії, шведську Померанію та острів Рюген.

Для збереження виробленої у Відні системи територіальних змін і боротьби з революційними рухами в Європі за пропозицією російського імператора Олександра I 26 вересня 1815 р. в Парижі монархи Австрії, Пруссії та Росії підписали акт про створення Священного союзу. Пізніше до нього приєдналися Франція та більшість європейських держав. Характер діяльності Священного союзу суттєво змінився після конгресу в місті Троппау в 1820 р., де було проголошено право воєнного втручання у внутрішні справи інших держав у разі початку там національно-визвольних повстань, революцій тощо.

Домашнє завдання

Наполеонівські війни

На основі параграфу 4 підручника та запропонованого матеріалу заповніть таблицю «Наполеонівські війни»

Дата	Основні події	Результат